

Джерелами фактичних даних про ксенофобські настрої, висловлювання та дії конкретної особи можуть бути показання друзів, знайомих або сусідів; журнали, книжки, які читає підозрюваний, музика, яку він або вона слухає, фільми, які дивиться, Інтернет-сайти, які відвідує. Про належність особи до певного радикального угруповання інформацію може бути отримано з обліків Національної поліції. Певну інформацію може дати освідування особи на предмет виявлення татуювань, притаманних скінхедівській субкультури або націоналістичним організаціям. Про настрої фігуранта оперативної розробки можуть свідчити й інші дії, такі як, здійснення написів або зображень нацистського чи расистського характеру в громадських місцях перед або після нападу.

Отже, особливістю документування злочинів, вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, є доказування наявності відповідного мотиву. Необхідним для кваліфікації є доведення прямого умислу – розпалити расову, національну чи релігійну ворожнечу або принизити расову, національну чи релігійну честь та гідність представників окремих груп, національностей.

Список бібліографічних посилань

1. Доповідь ЄКРН щодо України (п'ятий цикл моніторингу) : ухвалено 20.06.2017 : опубліковано 19.09.2017 / Council of Europe : сайт. URL: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-ukraine-ukrainian-translation-/16808b5caa> (дата звернення: 28.10.2018).
2. У Раді Європи надали Україні рекомендації щодо боротьби з ненавистю // Укрінформ : сайт. 19.09.2017. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2308010-u-radi-evropi-nadali-ukraini-rekomendacii-sodo-borotbi-z-nenavistu.html> (дата звернення: 28.10.2018).
3. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 14.11.2015 № 90 // Національна поліція : тимчас. веб-сайт. URL: <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/2213352> (дата звернення: 28.10.2018).
4. В Україні злочини, скоєні на ґрунті ненависті, воліють не помічати // Громадський простір : Інтернет-портал. 18.06.2012. URL: <http://www.civicua.org/news/view.html?q=1843507> (дата звернення: 28.10.2018).
5. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III : зі змінами станом на 14.03.2018 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 28.10.2018).
6. Буткевич М. Расизм і ксенофобія в Україні: роль правоохоронних органів у подоланні негативних наслідків. URL: <http://old.noborders.org.ua/sfery-dijalnosti/ksenofobiya/rasyzm-i-ksenofobiya-v-ukrajini-rol-pravoohoronnyh-orhaniv-u-podolanni-nehatyvnyh-naslidkiv/> (дата звернення: 28.10.2018).
7. Розслідування злочинів, вчинених на ґрунті нетерпимості : навч.-практ. посіб. / кол. авт.: Дрьоміна-Волок Н. В., Канюс В. М. та ін. Київ, 2012. 167 с.

Одержано 30.10.2018

УДК 351.745.7

Олексій Олександрович ДЕРЕВЯГІН,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ;

Петро ПОЙМАН,

доктор юридичних наук, провідний спеціаліст,
кримінолог та політичний аналітик (Чехія)

АНАЛІЗ СТАНУ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Перш ніж перейти безпосередньо до аналізу стану ефективності попередження злочинів проти власності, що здійснюється підрозділами карного розшуку, необхідно визначити методику проведення такого аналізу та критерії оцінки розглядуваної діяльності. Це обумовлено тим, що зараз в системі МВС України відсутній єдиний науково обґрунтований підхід до оцінки попереджувальної діяльності, що здійснюється як

© Дерев'ягін О. О.,
Пойман П., 2018

оперативними, так й іншими підрозділами. Такої думки дійшов у своєму дослідженні В. В. Шендрик та ряд його послідовників [1, с. 86]. Слід погодитись із ствердженням, що у теперішній час основна оцінка ефективності діяльності окремих територіальних підрозділів та служб Національної поліції надається на підставі аналізу керівництвом ГУНП кількості розкритих злочинів, з наступним співвідношенням їх в процентному вираженні із загальною кількістю вчинених злочинів за звітний період [1, с. 87].

На нашу думку, з урахуванням демократичних перетворень, що відбуваються в нашій державі та розбудови правоохоронної і судової системи за європейським зразком, необхідно більше уваги приділяти саме здійсненню попередження злочинності, зокрема, злочинів проти власності, яке безумовно є найбільш ефективною формою протидії злочинності. Однак, однією з головних перешкод переходу від оцінки ефективності діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України за процентом розкриття злочинів до проценту попереджених злочинів, є складність визначення внеску у цю діяльність кожного окремого оперативного працівника та оперативного підрозділу (карного розшуку) в цілому.

У якості прикладу розглянемо дві ситуації, що з великою долею ймовірності можуть виникнути у практичній діяльності. У першому випадку оперативний працівник карного розшуку розкриває за звітний місяць чотири злочини проти власності, наприклад, дві квартирні крадіжки та два розбійних напади, пов'язаних із проникненням у житло громадян і, як наслідок він безумовно буде заохочений керівництвом. У другому випадку оперативний працівник попереджає вчинення (за виключенням припинення злочинного посягання на помешкання громадян, яке тягне настання кримінальної відповідальності) одного або навіть декількох розбійних нападів, пов'язаних із проникненням у житло громадян та тим самим не допускає настання таких тяжких наслідків, як загроза життю або здоров'ю людини, він отримає як мінімум усне попередження за відсутність розкритих злочинів у звітному періоді. Виникає питання, що важливіше як для держави, так й для пересічного громадянина: кількість розкритих злочинів проти власності або кількість врятованого майна чи здоров'я людей? Ми вважаємо, що навряд чи хтось зможе спростувати правильність другого варіанту відповіді. Отже, це безперечно доводить необхідність перебудови правоохоронних органів у відповідності до проактивної моделі поліцейської діяльності, що вимагає від оперативних підрозділів працювати на випередження і запобігання вчиненню злочинів та здійснювати ОРД у відповідності до світових стандартів забезпечення прав і свобод людини.

Варто зауважити, що методика проведення аналізу стану ефективності здійснення попередження злочинів проти власності підрозділами карного розшуку та критерії оцінки даної діяльності, а втім і попереджувальної діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України в цілому, нерозривно пов'язані між собою та при практичному застосуванні не можуть існувати один без одного.

Вивчення світового досвіду організації діяльності кримінальної поліції свідчить, що для визначення критеріїв оцінки ефективності протидії злочинам проти власності, необхідно перш за все визначитися з імовірною моделлю поліцейської діяльності.

Сьогодення висуває до поліцейської діяльності вимогу бути «проактивною», що полягає у випередженні дій злочинців та забезпеченні виявлення, нейтралізації причин та умов злочинності, а також попередження злочинів [2].

Як правило, чистих моделей у сучасних країнах не існує, тому створюються гібридні моделі. Найбільш бажаним є створення «проактивно-раціональної» моделі діяльності – кожний оперативний підрозділ органів Національної поліції, зокрема, карний розшук, повинен захищати громадськість у цілому, нести перед нею відповідальність та бути їй підзвітним, а також діяти на випередження дій злочинців із використанням всього комплексу гласних та негласних методів та заходів.

Таким чином, реалізація «проактивно-раціональної» моделі можлива тільки на підставі створення багаторівневої системи аналізу стану ефективності попереджувальної діяльності оперативних підрозділів органів Національної поліції. Втім, виходячи з предмету нашого дослідження – аналіз стану попередження злочинів проти власності підрозділами карного розшуку, має передбачати проведення заходів у двох незалежних напрямках.

Перший напрямок (здійснюється з використанням соціологічного методу) включає:

- 1) складання переліку питань щодо стану ефективності попередження злочинів проти власності підрозділами карного розшуку;
- 2) встановлення дати і термінів проведення опитування з цих питань, кількості осіб, яких необхідно опитати, конкретних регіонів його проведення;
- 3) визначення суб'єктів опитування (до суб'єктів опитування серед практичних працівників карного розшуку різних регіонів, слід віднести провідні державні вищі навчальні заклади та наукові установи, не підпорядковані МВС України, насамперед ті з них, що займаються науковою розробкою юридичних та соціологічних проблем);
- 4) аналіз отриманих даних у розрізі зі звітним періодом минулих років та визначенням тенденції щодо зміни думки населення про стан здійснення попередження злочинів проти власності в кращий або гірший бік.

Другий напрям (здійснюється з використанням статистичного методу) включає:

- 1) аналіз відомостей про кількість злочинів проти власності, припинених підрозділами карного розшуку, а також вчиненню яких вдалося запобігти. При цьому під час аналізу слід враховувати не тільки кількість злочинів проти власності у розрізі з попередніми звітними періодами, а й те, який відсоток вони складають від загальної кількості попереджених та припинених злочинів;
- 2) визначення загального стану попередження злочинів проти власності підрозділами карного розшуку України, яке повинно здійснюватися шляхом проведення аналізу статистичних даних про загальну кількість вчинених злочинів у звітному періоді з наступним порівнянням цих даних з даними попередніх звітних періодів.

Список бібліографічних посилань

1. Шендрік В. В. Попередження злочинів оперативними підрозділами органів внутрішніх України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2012. 618 с.
2. Дерев'ягін О. О. Запобігання злочинам підрозділами карного розшуку в курортній місцевості АР Крим : монографія / за заг. наук. ред. проф. І. Р. Шинкаренка. Сімферополь : Кримнавчпеддержвидав, 2012. 192 с.
3. Marx Gary T. Undercover: Police Surveillance in America. Berkley and Los Angeles, California : University of California Press, 1988. 284 p.
4. Fijnaut Cyrille, Marx Gary T. Undercover police surveillance in comparative perspective. 1995. 336 p.

Одержано 31.10.2018

УДК 343.982.33

Наталія Миколаївна ДЕРКАЧ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ

Процес формування правової держави, що нині триває в Україні, передбачає чітке правове регулювання різних сторін життя і суспільства, а також напрямів діяльності державних органів, громадських та інших недержавних формувань. Одним із основних завдань цього процесу є вироблення нових демократичних підходів до вирішення питань боротьби зі злочинністю, дотримання законності, приведення правових норм у відповідність до загальноновизнаних актів з прав людини та сучасних політичних і соціально-економічних реалій [1, с. 94]. При цьому, як слушно констатує О. В. Богачова, однією із проблем законодавчого процесу є те, що лише близько чверті поданих проектів стають законами, тоді як інші створюють надмірне навантаження на відповідні структурні підрозділи Верховної Ради України [2, с. 22]. Тому, сьогодні існує ряд невирішених питань, пов'язаних правовим регулюванням багатьох процесів в Україні, зокрема протидії злочинності. В той же час, аналіз практики підрозділів кримінальної поліції свідчить, що окреслений процес не оминув й їх діяльність, спрямовану на протидію злочинності, зокрема у сфері незаконного обігу зброї. Враховуючи вказане вважаємо доцільним розглянути